

Grób nieznannej Francuzki na cmentarzu wojennym koło Chełmska Śląskiego

Niedaleko za Chełmskiem Śląskim, pośród pól przy drodze prowadzącej do Lubawki, znajduje się niewielki cmentarz wojenny. Ujrzymy tu tylko trzy granitowe krzyże oraz nagrobek z napisem:

**PAMIĘCI SPOCZYWAJĄCYCH W TEJ MOGILE
77 OSÓB ZAMORDOWANYCH W 1945 R.
PRZEZ NIEMIECKIEGO OKUPANTA**

Bywałem tu kilkakrotnie, jednak ostatnio moją uwagę zwróciła nowa tabliczka umieszczona na płycie pomnika. Wygrawerowany na niej napis informuje:

**TU SPOCZYWA
NIEZNANA FRANCUZKA
WYWIEZIONA PRZEZ NIEMCÓW
NA ROBOTY PRZYMUSOWE
ZGINEŁA NA POČZĄTKU 1945 R.
SZCZĄTKI ODNALEZIONE
W M. CZERNA GM. NOWOGRODZIEC
EKSHUMOWANE W 2021 R.
PRZEZ INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ**

Zaintrygowało mnie, dlaczego doczesne szczątki kobiety odnalezione w miejscowości oddalonej o blisko 80 km od Chełmska Śląskiego spoczęły właśnie na tym cmentarzu. Postanowiłem to sprawdzić.

Udało mi się ustalić, że w 1945 roku w wiosce Czerna koło Nowogrodzka, w nieznanach bliżej okolicznościach Niemcy zastrzelili robotnicę przymusową narodowości francuskiej. Pochowano ją nieopodal jednego z gospodarstw. Po wojnie jej grób oznaczony był drewnianym krzyżem. Jak zapamiętali członkowie rodziny zamieszkującej pobliski dom, dokumenty zamordowanej przez pewien czas przechowywano w szklanym słoiku ukrytym na strychu. Z biegiem lat dokumenty zaginęły, jednak sam grób, choć przestał być czytelny w terenie, pozostał w pamięci niektórych mieszkańców.

Te fragmentaryczne informacje na temat pochowanej tam kobiety zostały zebrane w ramach śledztwa prokuratorskiego prowadzonego przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu we Wrocławiu. W 2022 roku Karol Nawrocki, ówczesny prezes Instytutu Pamięci Narodowej, a dziś prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, zdecydował o ekshumacji szczątków Francuzki i ich przeniesieniu na cmentarz w Lubaniu¹.

Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa w Warszawie we

**Mogiła na cmentarzu za Chełmskiem Śląskim.
Zdjęcie: Marian Gabrowski**

Tabliczka na pomniku. Zdjęcie: Marian Gabrowski

współpracy z ambasadą Republiki Francuskiej planowało, aby ekshumowane szczątki zostały złożone w zbiorowej mogile ofiar terroru hitlerowskiego znajdującej się na cmentarzu komunalnym w Lubaniu. Jednak podczas wizji lokalnej ustalono, że mogłoby to doprowadzić do poważnego uszkodzenia zabytkowej mogiły². Dlatego też, po uzyskaniu zgody Starosty Kamiennogórskiego i Wojewody Dolnośląskiego, zdecydowano, że szczątki zostaną pochowane na cmentarzu wojennym Ofiar Terroru Hitlerowskiego koło Chelmska Śląskiego. Pogrzb odbył się 20 grudnia 2024 roku, niewielka drewniana trumna spoczęła pod granitową płytą. Nieznana z imienia i nazwiska Francuzka pochowana została obok innych 77 bezimiennych ofiar wojny.

**Pogrzb szczątków Francuzki na cmentarzu wojennym.
Zdjęcie: Krzysztof Olszak, grudzień 2024**

Marian Gabrowski

Przypisy

- 1 Decyzja nr 142/2022 z dnia 9 czerwca 2022 roku, sygn. IPN BUWII-9200-15(4)/21.
- 2 Pismo Zastępcy Dyrektora Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa z dnia 30 października 2024 roku, sygn. BUWI-930-16(6)/24.